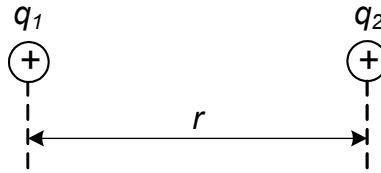

zadatak 1

Dva tačkasta naelektrisanja $q_1=q_2=5 \text{ pC}$ nalaze se na međusobnoj udaljenosti $r=5 \text{ }\mu\text{m}$ u vazduhu, slika 1. Naći intenzitet sile koja djeluje između naelektrisanja i odrediti njen pravac i smjer. Poznato je $\epsilon_0=8.854 \cdot 10^{-12} \text{ F/m}$.

slika 1

Rješenje

Mehanička sila F koja djeluje između tačkastih naelektrisanja q_1 i q_2 koja se nalaze na međusobnom rastojanju r u homogenoj sredini definisana je Kulonovim zakonom:

$$F = \frac{1}{4\pi\epsilon} \frac{|q_1||q_2|}{r^2}, \quad (1)$$

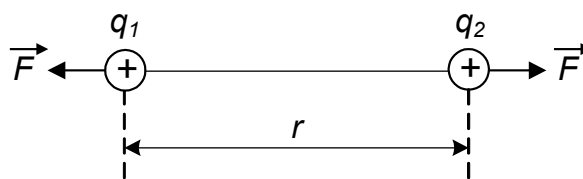
gdje je ϵ dielektrična konstanta.

Dielektrična konstanta $\epsilon = \epsilon_0\epsilon_r$, pri čemu je ϵ_r relativna dielektrična konstanta koja za vazuh iznosi $\epsilon_r = 1$.

Na osnovu prethodnog, dobija se da je intenzitet sile koja djeluje između naelektrisanja:

$$F = \frac{1}{4\pi \cdot 8.854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{F}}{\text{m}}} \frac{5 \cdot 10^{-12} \text{C} \cdot 5 \cdot 10^{-12} \text{C}}{(5 \cdot 10^{-6} \text{m})^2} = \frac{1}{4\pi \cdot 8.854} \text{N} \approx 9 \text{ mN}$$

Kulonova sila ima pravac duži koja spaja tačkasta naelektrisanja q_1 i q_2 . Smjer ove sile je odbojan, u slučaju istoimenih naelektrisanja, slika 2.

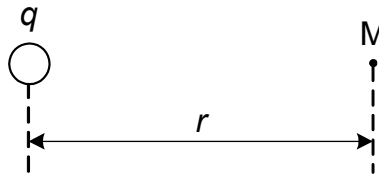
slika 2

zadatak 2

Tačkasto naelektrisanje q nalazi se na rastojanju $r=3 \text{ m}$ od tačke M u vazduhu, slika 3. Odrediti jačinu, pravac i smjer električnog polja, kao i električni potencijal u tački M, ukoliko je:

- $q=10 \text{ nC}$,
- $q=-10 \text{ nC}$.

Poznato je $\epsilon_0=8.854 \cdot 10^{-12} \text{ F/m}$.

slika 3

Rješenje

Jačina električnog polja E usamljenog tačkastog naelektrisanja, u tački koja se nalazi na rastojanju r od njega, data je izrazom:

$$E = \frac{1}{4\pi\epsilon} \frac{|q|}{r^2}, \quad (2)$$

Električni potencijal u tački koja se nalazi na rastojanju r od tačkastog naelektrisanja q dat je izrazom:

$$V = \frac{1}{4\pi\epsilon} \frac{q}{r}, \quad (3)$$

a)

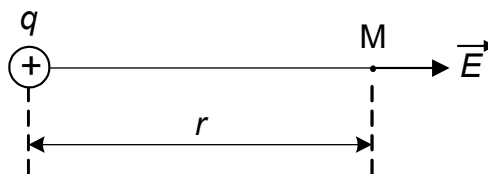
Na osnovu izraza (2) slijedi da je jačina električnog polja u tački M:

$$E = \frac{1}{4\pi \cdot 8.854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{F}}{\text{m}}} \frac{10 \cdot 10^{-9} \text{C}}{(3 \text{ m})^2} \approx 10 \frac{\text{V}}{\text{m}}$$

Na osnovu izraza (3) slijedi da je električni potencijal u tački M:

$$V = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{q}{r} = \frac{1}{4\pi \cdot 8.854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{F}}{\text{m}}} \frac{10 \cdot 10^{-9} \text{C}}{3 \text{ m}} \approx 30 \text{ V}$$

Električno polje koje potiče od usamljenog tačkastog naelektrisanja ima pravac duži koja spaja to naelektrisanje i tačku u kojoj se posmatra polje, dok je smjer u slučaju pozitivnog naelektrisanja od naelektrisanja, slika 4.

slika 4

b)

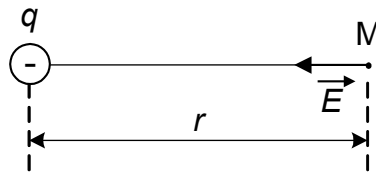
Na osnovu izraza (2) slijedi da je jačina električnog polja u tački M:

$$E = \frac{1}{4\pi \cdot 8.854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{F}}{\text{m}}} \frac{10 \cdot 10^{-9} \text{C}}{(3 \text{ m})^2} \approx 10 \frac{\text{V}}{\text{m}}$$

Na osnovu izraza (3) slijedi da je električni potencijal u tački M:

$$V = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{q}{r} = \frac{1}{4\pi \cdot 8.854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{F}}{\text{m}}} \frac{-10 \cdot 10^{-9} \text{C}}{3 \text{ m}} \approx -30 \text{ V}$$

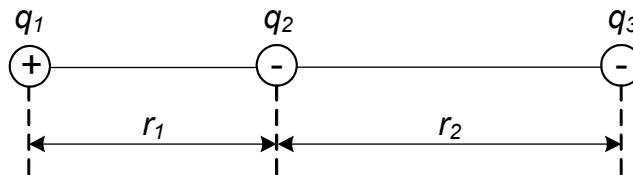
Električno polje koje potiče od usamljenog tačkastog naelektrisanja ima pravac duži koja spaja to naelektrisanje i tačku u kojoj se posmatra polje, dok je smjer u slučaju negativnog naelektrisanja ka naelektrisanju, slika 5.

slika 5

zadatak 3

Tri tačkasta naelektrisanja $q_1=5 \text{ nC}$, $q_2=-4 \text{ nC}$ i $q_3=-9 \text{ nC}$ nalaze se u vazduhu, raspoređena kao na slici 6. Odrediti ukupnu silu koja djeluje na naelektrisanje q_2 , ako je $r_1=2 \text{ cm}$ i $r_2=3 \text{ cm}$. Poznato je $\epsilon_0=8.854 \cdot 10^{-12} \text{ F/m}$.

slika 6

Rješenje

Na osnovu relacije (1), intenzitet sile koja djeluje između naelektrisanja q_1 i q_2 iznosi:

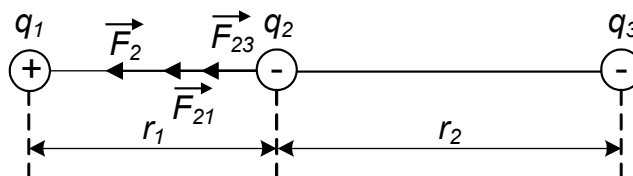
$$F_{21} = \frac{1}{4\pi \cdot 8.854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{F}}{\text{m}}} \frac{5 \cdot 10^{-9} \text{C} \cdot 4 \cdot 10^{-9} \text{C}}{(2 \cdot 10^{-2} \text{m})^2} \approx 0.45 \text{ mN}$$

Na osnovu relacije (1), intenzitet sile koja djeluje između naelektrisanja q_2 i q_3 iznosi:

$$F_{23} = \frac{1}{4\pi \cdot 8.854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{F}}{\text{m}}} \frac{4 \cdot 10^{-9} \text{C} \cdot 9 \cdot 10^{-9} \text{C}}{(3 \cdot 10^{-2} \text{m})^2} \approx 0.36 \text{ mN}$$

Rezultantna sila koja djeluje na naelektrisanje q_2 , slika 7, iznosi:

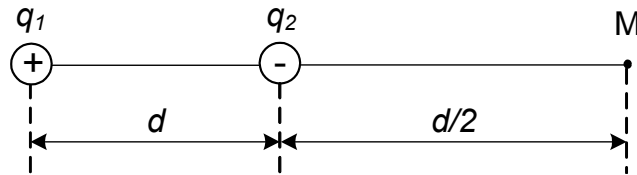
$$F_2 = F_{21} + F_{23} \approx 0.81 \text{ mN}$$

slika 7

zadatak 4

Dva tačkasta naelektrisanja $q_1=9 \text{ nC}$ i $q_2=-8 \text{ nC}$ nalaze se u vazduhu, raspoređena kao na slici 8. Odrediti jačinu polja u tački M ako je $d=2 \text{ cm}$. Poznato je $\epsilon_0=8.854 \cdot 10^{-12} \text{ F/m}$.

slika 8

Rješenje

Na osnovu relacije (2), jačina električnog polja koja potiče od tačkastog naelektrisanja q_1 u tački M iznosi:

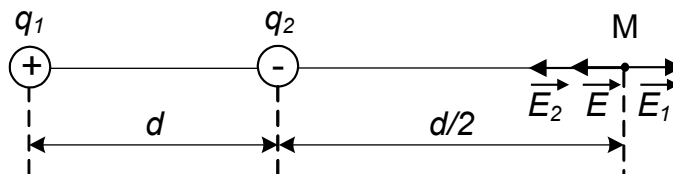
$$E_1 = \frac{1}{4\pi \cdot 8.854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{F}}{\text{m}}} \frac{9 \cdot 10^{-9} \text{C}}{(3 \cdot 10^{-2} \text{m})^2} \approx 90 \frac{\text{kV}}{\text{m}}$$

Na osnovu relacije (2), jačina električnog polja koja potiče od tačkastog naelektrisanja q_2 u tački M iznosi:

$$E_2 = \frac{1}{4\pi \cdot 8.854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{F}}{\text{m}}} \frac{8 \cdot 10^{-9} \text{C}}{(1 \cdot 10^{-2} \text{m})^2} \approx 720 \frac{\text{kV}}{\text{m}}$$

Rezultatno polje u tački M, slika 9, iznosi:

$$E = E_2 - E_1 \approx 630 \frac{\text{kV}}{\text{m}}$$

slika 9

zadatak 5

Pločasti kondenzator ima površinu ploča $S=1250 \text{ cm}^2$, dok je rastojanje između ploča $d=3 \text{ mm}$. Izračunati kapacitivnost kondenzatora ako je između ploča:

- vazduh,
- dielektrik relativne dielektrične konstante $\epsilon_r=5.2$.

Poznato je $\epsilon_0=8.854 \cdot 10^{-12} \text{ F/m}$.

Rješenje

Kapacitivnost pločastog kondenzatora definisana je sljedećim izrazom:

$$C = \epsilon_0 \epsilon_r \frac{S}{d}, \quad (4)$$

a)

Na osnovu izraza (4), dobija se da je kapacitivnost pločastog kondenzatora:

$$C = 8.854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{F}}{\text{m}} \frac{1250 \cdot 10^{-4} \text{m}^2}{3 \cdot 10^{-3} \text{m}} \approx 368.9 \text{ pF}$$

b)

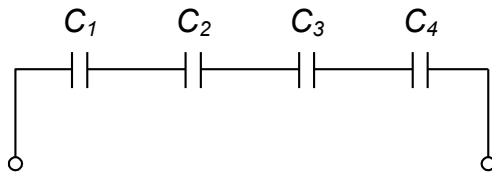
Na osnovu izraza (4), dobija se da je kapacitivnost pločastog kondenzatora:

$$C = 5.2 \cdot 8.854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{F}}{\text{m}} \frac{1250 \cdot 10^{-4} \text{m}^2}{3 \cdot 10^{-3} \text{m}} \approx 1918.4 \text{ pF}$$

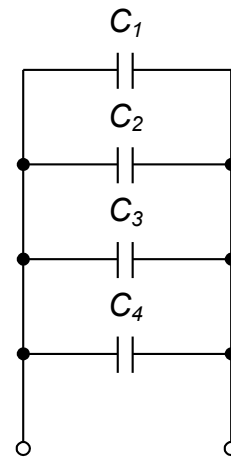
zadatak 6

Naći ekvivalentnu kapacitivnost ako su kondenzatori $C_1=4 \mu\text{F}$, $C_2=2 \mu\text{F}$, $C_3=6 \mu\text{F}$ i $C_4=8 \mu\text{F}$ vezani:

- redno,
- paralelno, slika 10.

a)

b)

slika 10

Rješenje

Ekvivalentna kapacitivnost za slučaj n redno vezanih kondenzatora se izračunava na sljedeći način:

$$\frac{1}{C_e} = \sum_{i=1}^n \frac{1}{C_i}, \quad (5)$$

Ekvivalentna kapacitivnost za slučaj n paralelno vezanih kondenzatora se izračunava na sljedeći način:

$$C_e = \sum_{i=1}^n C_i, \quad (6)$$

a)

Na osnovu izraza (5), dobija se da je ekvivalentna kapacitivnost redno vezanih kondenzatora:

$$\frac{1}{C_e} = \frac{1}{C_1} + \frac{1}{C_2} + \frac{1}{C_3} + \frac{1}{C_4} = \frac{1}{4 \mu\text{F}} + \frac{1}{2 \mu\text{F}} + \frac{1}{6 \mu\text{F}} + \frac{1}{8 \mu\text{F}} = \frac{25}{24 \mu\text{F}}$$

$$C_e = \frac{24}{25} \mu\text{F}$$

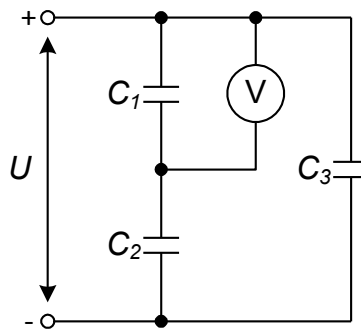
b)

Na osnovu izraza (6), dobija se da je ekvivalentna kapacitivnost paralelno vezanih kondenzatora:

$$C_e = C_1 + C_2 + C_3 + C_4 = 20 \mu\text{F}$$

zadatak 7

Za kolo prikazano na slici 11 odrediti naelektrisanja svih kondenzatora i napon U . Voltmetar pokazuje 200 V, dok su kapacitivnosti $C_1=5 \mu\text{F}$ i $C_2=C_3=10 \mu\text{F}$.

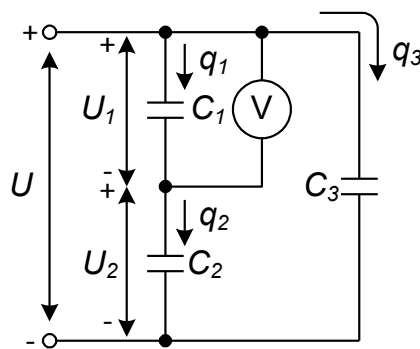

slika 11

Rješenje

Veza između kapacitivnosti kondenzatora C , napona između njegovih ploča U i količine naelektrisanja q data je izrazom:

$$q = UC \quad (7)$$

slika 12

Na osnovu relacije (7) i slike 12, slijedi da je količina naelektrisanja q_1 na pločama kondenzatora C_1 :

$$q_1 = U_1 C_1 = 200 \text{ V} \cdot 5 \cdot 10^{-6} \text{ F} = 1 \text{ mC}$$

pri čemu je U_1 napon koji pokazuje voltmetar.

Naelektrisanje q_2 na pločama kondenzatora C_2 jednako je naelektrisanju q_1 na pločama kondenzatora C_1 :

$$q_2 = q_1 = 1 \text{ mC}$$

Napon U_2 između ploča kondenzatora C_2 , na osnovu relacije (7) i slike 12 iznosi:

$$U_2 = \frac{q_2}{C_2} = \frac{1 \cdot 10^{-3} \text{ C}}{10 \cdot 10^{-6} \text{ F}} = 100 \text{ V}$$

Napon U je jednak sumi napona U_1 i U_2 i predstavlja napon između ploča kondenzatora C_3 :

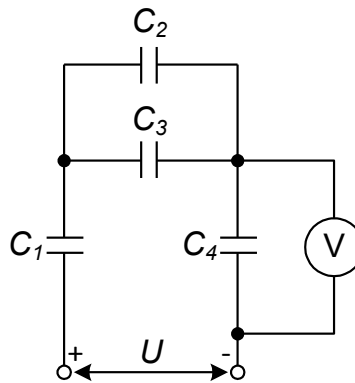
$$U = U_1 + U_2 = 300 \text{ V}$$

Na osnovu relacije (7) i slike 12, slijedi da je količina naelektrisanja q_3 na pločama kondenzatora C_3 :

$$q_3 = UC_3 = 300 \text{ V} \cdot 10 \cdot 10^{-6} \text{ F} = 3 \text{ mC}$$

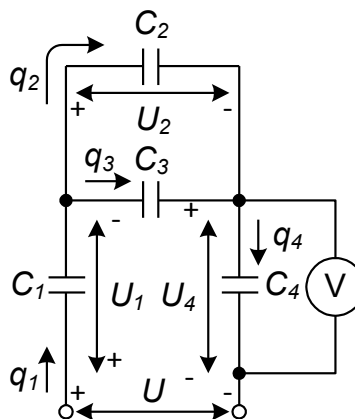
zadatak 8

Za kolo prikazano na slici 13 odrediti naelektrisanja svih kondenzatora i napon U . Voltmetar pokazuje 30 V, dok su kapacitivnosti $C_1=15 \mu\text{F}$, $C_2=20 \mu\text{F}$, $C_3=10 \mu\text{F}$ i $C_4=30 \mu\text{F}$.

slika 13

Rješenje

slika 14

Na osnovu relacije (7) i slike 14, slijedi da je količina naelektrisanja q_4 na pločama kondenzatora C_4 :

$$q_4 = U_4 C_4 = 30 \text{ V} \cdot 30 \cdot 10^{-6} \text{ F} = 900 \mu\text{C}$$

pri čemu je U_4 napon koji pokazuje voltmetar.

Naelektrisanje q_1 na pločama kondenzatora C_1 jednako je naelektrisanju q_4 na pločama kondenzatora C_4 . Suma naelektrisanja q_2 i q_3 na pločama kondenzatora C_2 i C_3 , respektivno, jednaka je naelektrisanju q_1 , odnosno naelektrisanju q_4 :

$$q_1 = q_2 + q_3 = q_4 = 900 \mu\text{C}$$

Napon U_1 između ploča kondenzatora C_1 , na osnovu relacije (7) i slike 14 iznosi:

$$U_1 = \frac{q_1}{C_1} = \frac{900 \cdot 10^{-6} \text{ C}}{15 \cdot 10^{-6} \text{ F}} = 60 \text{ V}$$

VJEŽBA 1**ELEKTROTEHNIKA SA ELEKTRONIKOM**

Napon U_2 između ploča kondenzatora C_2 jednak je naponu između ploča kondenzatora C_3 . Na osnovu relacije (7) i slike 14, slijedi da je napon U_2 :

$$U_2 = \frac{q_2 + q_3}{C_2 + C_3} = \frac{900 \cdot 10^{-6} \text{ C}}{30 \cdot 10^{-6} \text{ F}} = 30 \text{ V}$$

Na osnovu relacije (7) i slike 14, slijedi da su količine naelektrisanja q_2 i q_3 :

$$q_2 = U_2 C_2 = 30 \text{ V} \cdot 20 \cdot 10^{-6} \text{ F} = 600 \mu\text{C}$$

$$q_3 = U_2 C_3 = 30 \text{ V} \cdot 10 \cdot 10^{-6} \text{ F} = 300 \mu\text{C}$$

Na osnovu slike 14, slijedi da je napon U jednak sumi napona U_1 , U_2 i U_4 :

$$U = U_1 + U_2 + U_4 = 120 \text{ V}$$

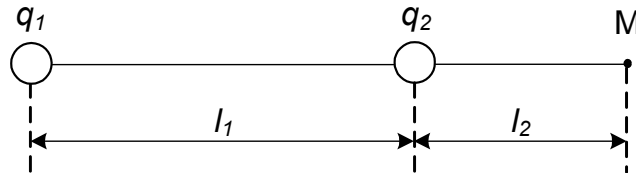

ZADACI ZA SAMOSTALAN RAD

zadatak 1

Dva tačkasta naelektrisanja q_1 i q_2 raspoređena su kao na slici 1. Polje u tački M koje potiče od naelektrisanja q_1 i q_2 je jednako nuli. Odrediti:

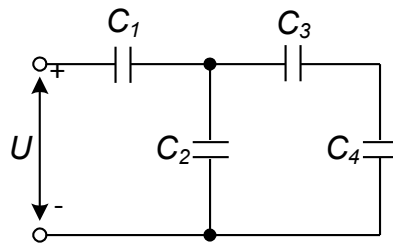
- polaritet naelektrisanja,
- odnos q_1/q_2 ako je $l_1=3l_2$.

slika 1

zadatak 2

Za kolo prikazano na slici 2 odrediti napon U . Količina naelektrisanja na pločama kondenzatora C_1 iznosi $q_1=0.45$ mC, dok su kapacitivnosti $C_1=10$ μ F, $C_2=8$ μ F, $C_3=3$ μ F i $C_4=6$ μ F.

slika 2